

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSIOSIOS RINKIMŲ KOMISIJOS
POLITINIŲ PARTIJŲ IR POLITINIŲ KAMPANIJŲ
FINANSAVIMO KONTROLĖS SKYRIAUS**

PAŽYMA

**DĖL 2020 M. RUGSĖJO 3 D. PASIRAŠYTO MEMORANDUMO „DĖL
GLAUDESNĖS CENTRINĖS IR VIETOS VALDŽIOS PARTNERYSTĖS SIEKIANČIŲ
STIPRINTI LIETUVOS SAVIVALDYBIŲ SAVARANKIŠKUMĄ IR ATSAKOMYBĘ“**

2020 m. lapkričio 17 d. Nr. 3-122 (1.2)
Vilnius

1. Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija (toliau – VRK) 2020 m. rugsėjo 7 d. gavo pranešimą (reg. Nr. 1-3062(7.9) dėl memorandumo „Dėl glaudesnės centrinės ir vietos valdžios partnerystės siekiant stiprinti Lietuvos savivaldybių savarankiškumą ir atsakomybę“ (toliau – Memorandumas dėl savivaldybių savarankiškumo), kuriame pateikiama ši informacija: „Š. m. rugsėjo 3 d. Prezidento rūmuose įvykusio Respublikos Prezidento ir 11-os parlamentinių partijų (Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos, Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų, Lietuvos socialdemokratų partijos, Liberalų sąjūdžio, „Laisvės ir teisingumo“, Lietuvos socialdemokratų darbo partijos, Lietuvos lenkų rinkimų akcijos-Krikščioniškų šeimų sąjungos, Darbo partijos, Laisvės partijos, Lietuvos žaliųjų partijos ir Krikščionių sąjungos) atstovų susitikimo metu buvo pasirašytas „Memorandumas dėl savivaldybių savarankiškumo“¹. Informacija apie šio Memorandumo pasirašymą buvo paskelbta iš esmės per visas Lietuvos masinės informacijos priemones, tačiau jo turinys ir partijų įsipareigojimai nepaskelbti. Savivaldybių savarankiškumo būtinumą ir jo pagrindimą jau daug metų kelia nesisteminės visuomeninės organizacijos ir neparlamentinės politinės partijos. Tačiau parlamentinės partijos tai ignoravo ir šią idėją pasisavino kaip rinkiminę reklamą agitaciją, į šios problemos aptarimą nepasikvietę idėjos autorių ir kitų 6-ių Seimo rinkimuose dalyvaujančių partijų. Parlamentinės partijos tai galėjo ir dar gali padaryti šios kadencijos Seime. Šio Memorandumo pasirašymas, 11-os partijų sukvietimas į Prezidento rūmus ir kitų 6-ių partijų, dalyvaujančių 2020-ųjų metų Seimo rinkimuose, nepakvietimas, reklamos apie tai paviškinimas – visa tai pagrįstai vertintini kaip 11-os partijų – politinės kampanijos dalyvių – agitacija 2020-ųjų metų LR Seimo rinkimuose, įvykdyta valstybės vadovo iniciatyva ir Prezidento rūmuose. Respublikos Prezidento ir Prezidento kanceliarijos dalyvavimas, organizuojant ir įgyvendinant šio Memorandumo pasirašymą, yra agitavimas rinkėjams balsuoti už Memorandumą pasirašiusias 11 partijų iš 17-os Seimo rinkimuose dalyvaujančių partijų“.

2. 2020 m. rugsėjo 7 d. VRK gautas pranešimas (reg. Nr. 1-3059(7.9), kuriuo patikslinama Memorandumo dėl savivaldybių savarankiškumo pasirašymo vieta. „Papildome mūsų

¹ <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/partiju-lyderiai-ketina-pasirasyti-memoranduma-del-savivaldybiu-savarankiskumo-56-1371130>

2020-09-05 prašymą LR VRK reikalavimu nurodytoms vienuolikai partijų už rinkiminę agitaciją sumokėti Valdovų rūmams, nes nurodytas rinkiminės agitacijos renginys vyko Valdovų rūmuose“.

3. VRK 2020 m. rugsėjo 10 d. posėdžio metu nuspręsta pirmiau minėtus pranešimus perduoti tirti Politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo kontrolės skyriui.

4. 2020 m. rugsėjo 28 d. VRK gautas pranešimas (reg. Nr. 1-3882(7.9), kuriuo prašoma „ne vėliau kaip iki 2020 m. spalio 1 d. priimti sprendimą dėl mūsų 2020-09-05 reikalavimo, nes priešingu atveju tyrimas neturės prasmės. Jau dabar tirti nebėra ką, nes pats Respublikos Prezidentas viešai patvirtino, kad jis suorganizavo 2020-09-03 renginį Valdovų rūmuose. Blieka šiuos veiksmus teisiškai įvertinti ir priimti sprendimą. 11-os partijų protegavimą valstybės vadovas tęsia ir kitais veiksmais – viešai skelbiama apie jo kreipimąsi dėl LR Seimo rinkimuose dalyvaujančių partijų kandidatūrų į Ministro Pirmininko ir ministrų pareigas pateikimo“.

5. 2020 m. rugsėjo 25 d. VRK išsiuntė paklausimą (reg. Nr. 2-1375(7.9) Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijai.

6. 2020 m. spalio 26 d. VRK gautas Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos atsakymas (reg. Nr. 1-5097(7.9), kuriame nurodoma: „Memorandumas „Dėl glaudesnės centrinės ir vietos valdžios partnerystės siekiant stiprinti Lietuvos savivaldybių savarankiškumą ir atsakomybę“ (toliau – memorandumas dėl savivaldybių savarankiškumo stiprinimo, memorandumas) buvo rengiamas bendradarbiaujant „Kurk Lietuvai“ projekto „Bendru sutarimu link savivaldybių savarankiškumo stiprinimo“ (toliau – projektas) ir Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos komandoms. Pirminis memorandumo turinys buvo parengtas įgyvendinant „Kurk Lietuvai“ projektą. Memorandumo dėl savivaldybių savarankiškumo stiprinimo formuluotės buvo derinamos su jį pasirašyti pakviestomis Lietuvos Respublikos Seime atstovaujamosiomis partijomis. Galutinį memorandumo tekstą parengė Prezidento kanceliarijos komanda, atsižvelgdama į minėtų partijų pastabas ir pasiūlymus. Prezidento kanceliarija materialiai neprisidėjo prie memorandumo dėl savivaldybių savarankiškumo stiprinimo rengimo. Memorandumas buvo pasirašytas tradicinio, visą darbo dieną trunkančio, renginio „Regionų forumas 2020“ (toliau – Regionų forumas) metu, jo pasirašymas užėmė trumpą laiko tarpą, kiek daugiau nei pusvalandį. <...> Jį organizavo Prezidento kanceliarija kartu su Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, Lietuvos savivaldybių asociacija ir „Kurk Lietuvai“ projekto vadovais. Regionų forumo I dalis vyko Prezidento kanceliarijoje, kurioje turėjo vykti ir šio renginio II dalis, tačiau dėl „Covid-19“ pandemijai valdyti taikomų ribojimų renginių organizavimui, pasiūlius Vidaus reikalų ministerijai, Regionų forumo II dalį buvo nuspręsta organizuoti Valdovų rūmuose. Už patalpų Valdovų rūmuose nuomą ir apmokėjimą buvo atsakinga Vidaus reikalų ministerija. Į Regionų forumą ir pasirašyti memorandumą dėl Savivaldybių savarankiškumo stiprinimo buvo kviečiami bent vieną atstovą

Lietuvos Respublikos Seime turinčių partijų lyderiai. Į Regionų forumą ir memorandumo pasirašymą buvo kviestas ir Lietuvos Centro partijos atstovas Naglis Puteikis. Iš pradžių N. Puteikis dalyvauti Regionų forume ir pasirašyti memorandumą sutiko, vėliau (Regionų forumo dieną) atsisakė, nei Regionų forume, nei Memorandumo pasirašyme nedalyvavo. Pažymėtina, kad memorandumą pasirašyti buvo pakviestos tik Seime atstovaujamos politinės partijos, nes memorandumo įgyvendinimas didžiąja dalimi yra susijęs su teisėkūros iniciatyvomis, kurias balsavimu priima arba atmeta Seimas. Prisijungti prie memorandumo galės visos Seime atstovus po 2020 m. Seimo rinkimų naujai turėsiančios politinės partijos. Memorandumo dėl savivaldybių savarankiškumo stiprinimo pasirašyme nedalyvavusių politinių partijų atstovai nebuvo kviesti į Regionų forumą ir atitinkamai pasirašyti memorandumo. „Kurk Lietuvai“ projekto metu buvo vykdomos viešos konsultacijos, išvažiuojamieji susitikimai savivaldybėse, kurių metu memorandumo pasirašyme nedalyvavusių politinių partijų atstovai galėjo įsitraukti ir galimai įsitraukė į nurodytas projekto veiklas, tačiau tai patvirtinančių duomenų neturime. Memorandumo dėl savivaldybių savarankiškumo stiprinimo pasirašymą, kaip ir Regionų forumą, inicijavo Respublikos Prezidentas. Tai yra Respublikos Prezidento inicijuojamos Regionų politikos dalis. <...> Informacija apie memorandumo pasirašymą visuomenės informavimo priemonėse buvo skleidžiama Prezidento kanceliarijos Komunikacijos grupės iniciatyva įprasta tvarka. Apie „Kurk Lietuvai“ projekto „Bendru sutarimu link savivaldybių stiprinimo“, kurio vienas iš rezultatų – memorandumo parengimas, įgyvendinimą išsami informacija pateikiama „Kurk Lietuvai“ interneto svetainėje <...>. Joje patalpinta ir pasirašyto memorandumo dėl savivaldybių savarankiškumo stiprinimo fotokopija“.

7. Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės (toliau – PKFFK) įstatymo 2 straipsnio 8 dalyje politinė reklama apibūdinama kaip *politinės kampanijos dalyvio, jų vardu ir (ar) interesais bet kokia forma ir priemonėmis už užmokestį ar neatlygintinai politinės kampanijos laikotarpiu ar tarp politinių kampanijų skleidžiama informacija, kuria siekiama paveikti rinkėjų motyvaciją balsuojant rinkimuose ar referendume arba kurios skleidimu propaguojamas valstybės politikas, politinė partija, politinės partijos narys ar politinės kampanijos dalyvis, taip pat jų idėjos, tikslai ar programa.*

8. PKFFK įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 2 punkte nustatyta, kad *politine reklama nelaikomi politinės kampanijos laikotarpiu neatlygintinai skleidžiami įprastinio pobūdžio informaciniai pranešimai apie valstybės politiką, politinių partijų, kandidatų veiklą, informacija, kuria neraginama nedalyvauti referendume, balsuoti už ar prieš referendumui teikiamo sprendimo priėmimą.* To paties straipsnio 3 punkte nustatyta, kad *politine reklama nelaikomi politinės kampanijos laikotarpiu per visuomenės informavimo priemones neatlygintinai, laikantis*

objektyvumo ir politinės kampanijos dalyvių lygiateisiškumo principų viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų skleidžiama informacija apie rinkimų programas.

9. Tyrimo metu nustatyta, kad panašaus turinio informaciniai pranešimai dėl Memorandumo dėl savivaldybių savarankiškumo pasirašymo buvo publikuoti keliose visuomenės informavimo priemonėse.

10. 2020 m. rugsėjo 3 d. tinklalapyje www.15min.lt publikuotas straipsnis pagal „Baltic News service“ skelbtą informaciją „Partijų lyderiai pasirašė memorandumą dėl savivaldybių savarankiškumo“², kuriame pateikiama informacija kokių tikslų, kur, kada ir kas pasirašė Memorandumą dėl savivaldybių savarankiškumo. *„Valdovų rūmuose ketvirtadienį vykstančiame Regionų forume parlamentinių partijų lyderiai pasirašė memorandumą dėl savivaldybių savarankiškumo. Pasielktą susitarimą pasveikino prezidentas Gitanas Nausėda. Pasak prezidento, memorandumas turi duoti itin svarbų postūmį stiprinti pasitikėjimu ir partneryste grįstus santykius tarp centrinės valdžios bei vietos valdžios institucijų. „Šiuo dokumentu siekiame užtikrinti, kad esminiai centrinės ir vietos valdžios partnerystės tikslai nepasimestų politinių ciklų kaitoje. Džiaugiuosi, kad visi kartu atsigręžiame į regionus ir įsipareigojame stiprinti savivaldą“, – sakė prezidentas. Memorandumą pasirašiusios šalys įsipareigojo stiprinti Lietuvos savivaldybių savarankiškumą ir atsakomybę, taip pat didinti savivaldybių įtaką formuojant ir įgyvendinant regioninės politikos tikslus. Susitarta peržiūrėti funkcijų pasiskirstymą tarp centrinės ir vietos valdžių, taip pat plėsti savivaldybių finansinį savarankiškumą, užtikrinti šimtaprocentinį valstybės savivaldybėms deleguotų funkcijų finansavimą, stiprinti Lietuvos savivaldybių interesų atstovavimą Seime, Vyriausybėje ir kitose valstybės institucijose. Memorandumą pasirašė Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga, Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai, Lietuvos socialdemokratų partija, Liberalų sąjūdis, „Laisvė ir teisingumas“, Lietuvos socialdemokratų darbo partija, Lietuvos lenkų rinkimų akcija-Krikščioniškų šeimų sąjunga, Darbo partija, Laisvės partija, Žaliųjų partija ir Krikščionių sąjunga“.* Straipsnyje taip pat nurodoma, kad Prezidentas tikisi, kad Memorandumą dėl savivaldybių savarankiškumo pasirašys daugumos partijų lyderiai ir kad jo bus laikomasi ir naujai išrinktame Seime. *„Šis memorandumas įpareigos jas skirti savivaldybių finansinio lankstumo ir savarankiškumo klausimams esminį dėmesį naujoje politinėje kadencijoje ir tai yra garantuota nepriklausomai nuo to, kas laimės rinkimus ir kokios koalicijos bus suformuotos“, – prieš pasirašant memorandumą žurnalistams Valdovų rūmuose sakė šalies vadovas. Jis pridūrė besitikintis, kad memorandumą pasirašys „beveik visų“ partijų lyderiai“.* Straipsnyje Lietuvos Respublikos Prezidentas kalba ir apie galimas prognozes regionams. *„Pasak G. Nausėdos, regionams perspektyvų atvers ir patvirtintas daugiametis Europos Sąjungos biudžetas*

² <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/partiju-lyderiai-ketina-pasirasyti-memoranduma-del-savivaldybiu-savarankiskumo-56-1371130>

ir atsigavimo fondas. „Tikiuosi, kad šis dokumentas atkreips visuomenės dėmesį, kad savivaldybių klausimai yra nepaprastai svarbūs, ypač atsižvelgiant į netrukus prasidėsiančių daugiametę finansinę perspektyvą, gaivinimo fondo naudojimą“, – teigė G. Nausėda. „Po sėkmingų derybų Briuselyje, jos, tikiuosi, sėkmingai pasibaigs šio dokumento patvirtinimu Europos Parlamente, Lietuvai atsiveria tikrai neribotos galimybės“.

11. 2020 m. rugsėjo 3 d. tinklalapyje www.lrt.lt publikuotas straipsnis „Partijų lyderiai pasirašė memorandumą dėl savivaldybių savarankiškumo“³, kuriame taip pat nurodoma kas, kada ir koku tikslu pasirašė Memorandumą dėl savivaldybių savarankiškumo. *„Valdovų rūmuose ketvirtadienį vykstančiame Regionų forume partijų lyderiai pasirašė memorandumą dėl savivaldybių savarankiškumo, – teigia prezidentas Gitanas Nausėda. „Šis memorandumas įpareigos jas skirti savivaldybių finansinio lankstumo ir savarankiškumo klausimams esminį dėmesį naujoje politinėje kadencijoje ir tai yra garantuota nepriklausomai nuo to, kas laimės rinkimus ir kokios koalicijos bus suformuotos“, – žurnalistams Valdovų rūmuose sakė šalies vadovas. Jis pridūrė besitikintis, kad memorandumą pasirašys „beveik visų“ partijų lyderiai“.* Šiame straipsnyje G. Nausėda taip pat nurodo apie galimas perspektyvas regionams. *„Pasak G. Nausėdos, regionams perspektyvų atvers ir patvirtintas daugiametis Europos Sąjungos biudžetas ir atsigavimo fondas. „Tikiuosi, kad šis dokumentas atkreips visuomenės dėmesį, kad savivaldybių klausimai yra nepaprastai svarbūs, ypač atsižvelgiant į netrukus prasidėsiančių daugiametę finansinę perspektyvą, gaivinimo fondo naudojimą“, – teigė G. Nausėda“.*

12. Beveik identiško turinio pranešimai apie pirmiau analizuotus pranešimus buvo publikuoti ir kitose visuomenės informavimo priemonėse. Šiais pranešimais visuomenė taip pat yra informuojama apie įvykusį renginį „Regionų forumas“, kurio metu buvo pasirašytas Memorandumas dėl savivaldybių savarankiškumo. Pranešimuose nurodoma bendro pobūdžio informacija apie pasirašytą Memorandumą dėl savivaldybių savarankiškumo. Nurodoma renginio vieta, laikas, tikslas. Politinės partijos pranešimuose minimos tik kartą, kai pateikiama informacija apie šį memorandumą pasirašiusius subjektus. Nė vienai politinei partijai neskiriamas išskirtinis dėmesys, visų renginyje dalyvavusių politinių partijų atstovai užfiksuoti vienoje nuotraukoje kartu su Lietuvos Respublikos Prezidentu. Pagrindinis dėmesys straipsniuose skiriamas Lietuvos Respublikos Prezidento pasisakymams. Straipsniuose nėra agituojama, nepateikiama papildoma informacija apie politines partijas, jų tikslus ar programas. Straipsnių stilius dalykinis, o ne agitacinis.

13. Pažymėtina, kad pasirašant Memorandumą dėl savivaldybių savarankiškumo dalyvavo bent vieną atstovą Lietuvos Respublikos Seime turinčių politinių partijų lyderiai. Pagal

³ <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1225160/partiju-lyderiai-pasirase-memoranduma-del-savivaldybiu-savarankiskumo>

tyrimo metu surinktą medžiagą nustatyta, kad memorandumą pasirašyti buvo pakviestos tik Lietuvos Respublikos Seime atstovaujamos politinės partijos, kadangi memorandumo įgyvendinimas yra susijęs su teisėkūros iniciatyvomis, kurias tvirtina Seimas. Taip pat Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarija VRK pateiktame atsakyme pažymėjo, kad po 2020 m. spalio 11 d. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų prisijungti prie Memorandumo dėl savivaldybių savarankiškumo bus pakviestos visos Seime atstovus turėsiančios politinės partijos.

14. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pasirašant Memorandumą dėl savivaldybių savarankiškumo iš Seime atstovus turinčių partijų nedalyvavo tik Centro partijos-tautininkų pirmininkas Naglis Puteikis. Tačiau 2020 m. rugsėjo 3 d. Lietuvos Respublikos Seimo interneto svetainėje buvo paskelbtas N. Puteikio pranešimas dėl atsisakymo pasirašyti Memorandumą dėl savivaldybių savarankiškumo⁴. Jame nurodomos atsisakymo priežastys: „*Nors Prezidento siūlomas memorandumas ir pavadintas skambiai – „Dėl glaudesnės centrinės ir vietos valdžios partnerystės siekiant stiprinti Lietuvos savivaldos savarankiškumą ir atsakomybę“, tačiau nesutinkame jo pasirašyti, kadangi jame nėra nė žodžiu užsimenama apie Lietuvoje panaikintą ir iki šiol visų valdžių blokuojamą 2-ojo lygio savivaldą, kurios iš tiesų labiausiai ir siekia bendruomenių atstovai“, – savo atsisakymo pasirašyti memorandumą motyvus dėstė N. Puteikis. „Nuo 1993 m. bendru kairės ir dešinės pakraipos Seimo narių balsais panaikinta dviejų pakopų savivalda – jos žemutinė grandis. Renkamų seniūnijų/valsčių tarybų, seniūnų/viršaičių nebuvimas Lietuvoje – unikalus Europoje atvejis, nes jis visose kitose valstybėse yra“.*

15. Laikytina, kad 2020 m. rugsėjo 3 d. organizuotas renginys „Regionų forumas 2020“, kurio metu buvo pasirašytas Memorandumas dėl savivaldybių savarankiškumo, nepažeidė politinės kampanijos dalyvių lygiateisiškumo, kadangi jame dalyvauti buvo pakviesti visų Lietuvos Respublikos Seime atstovus turinčių politinių partijų lyderiai. Vertintina, kad toks organizatorių pasirinkimas yra pagrįstas, kadangi Memorandumo dėl savivaldybių savarankiškumo nuostatų įgyvendinimas yra susijęs su teisėkūros iniciatyvomis, Lietuvos Respublikos Seimo funkcijomis bei įgaliojimais. Renginys nebuvo skirtas politinei kampanijai, todėl jo išlaidos negali būti pripažįstamos politinės kampanijos išlaidomis ir įtraukiamos į politinės kampanijos dalyvių finansavimo ataskaitas.

16. Vertintina, kad pirmiau minėti straipsniai apie Memorandumo dėl savivaldybių savarankiškumo pasirašymą nelaikytini politine reklama, kadangi jie publikuoti neatlygintinai, nė vienai memorandumą pasirašiusiai politinei partijai neskiriamas išskirtinis dėmesys, straipsniuose nėra agituoja. Pirmiau minėti straipsniai laikytini bendro pobūdžio informacija apie įvykusį renginį ir atitinka PKFFK įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 2 punkte numatytą išimtį.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūloma:

⁴ https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35403&p_k=1&p_t=272351&p_kade_id=8

1. Nepripažinti, kad 2020 m. rugsėjo 3 d. vykusio renginio „Regionų forumas“, kuriame buvo pasirašytas Memorandumas dėl savivaldybių savarankiškumo, metu buvo pažeistas kandidatų į Seimo narius 2020 m. spalio 11 d. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimuose lygiateisiškumo principas.

2. Nepripažinti, kad visuomenės informavimo priemonėse skelbta informacija apie Memorandumą dėl savivaldybių savarankiškumo yra Darbo partijos, Krikščionių sąjungos, Laisvės partijos, Lietuvos lenkų rinkimų akcijos-Krikščioniškų šeimų sąjungos, Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio, Lietuvos socialdemokratų darbo partijos, Lietuvos socialdemokratų partijos, Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos, Lietuvos žaliųjų partijos, Partijos „Laisvė ir teisingumas“, Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų politinė reklama.

Skyriaus vedėja

Lina Petronienė

Vyriausioji specialistė

Sandra

Prokofijovienė